

Bir ülkenin bilgi toplumu hâline dünüşebilmesi için;

- a- Sağlıklı ve olgun bir sanayi toplumuna,
- b- Bilgiyi üreten, işleyen ve kullanabilen bir bilgi sınıfına,
- c- Hızlı, kolay ve ekonomik bir şekilde ulaşılabilen ve kullanılabilen bir bilgi gücüne,
- d- Toplum bireylerinin çoğunun bilgi gücünün kullanabileceği bir taşıma aracına (bilgisayar ve iletişim ağlarına) sahip olması ön şarttır.

Türkiye'nin özellikle 1950'den sonra sanayileşme yolunda önemli gayretleri olmuş, 2007 yılına kadar geçen zaman dilimi içinde kendi ölçekleri baz alındığında önemli mesafeler kat etmiştir. Toplu iğne bile yapamayan bir ekonomiden, gelişmiş ülkelere sanayi ürünleri ihraç eden bir ekonomik güce yükselmiştir. Bu küçümsenecek bir gelişme değildir.

Ancak dünya ölçeğinde bir değerlendirme yapıldığında Türkiye'nin tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecini henüz tamamlamadığını söyleyebiliriz. Türkiye bu geçiş sürecini son 15 yıldır bilgi toplumunun olumlu ve olumsuz etkisi altında tamamlamaya çalışmaktadır. Başka bir ifadeyle bugün ülkemiz hem tarım toplumunun hem sanayi toplumunun hem de bilgi toplumunun sorunlarını ve imkanlarını birlikte yaşamaktadır. Bu karmaşık üçlü durum hem yeni sorunlar üretmekte hem de yeni ve alternatif imkan ve çözümler sunmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ve hemen ardından verilen Kurtuluş Savaşı'nın yıkıntıları arasından büyük fedâkârlıklarla kurulan Cumhuriyet'in ilk yıllarında tam bir tarım toplumu kimliğine sahip olan Türkiye'de, doğal olarak tarım dışında bir ekonomik faaliyet yoktu. İzmir'de toplanan Birinci Milli İktisat Kongresi'nde alınan kararlar ışığında ithal ikameci politikalar uygulanarak devlet öncülüğünde kamu yatırımları (KiT'ler) yapılmaya başlandı. Özellikle Cumhuriyet'in ilk 15 yılında, sanayileşmenin temellerinin atıldığı kamu kontrollü emek yoğun safha gerçekleştirmeye çalışıldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan dünya dengelerinin de etkisiyle 1950'de çok partili parlamenter sisteme geçilmesiyle birlikte özel girişimcilik önem ve hız kazanmaya başladı. "Her mahallede bir milyoner yaratmak" sözüyle sloganlaştırılan özel sektörü oluşturma çabaları ve Marshall yardımlarının katkısıyla, bu dönemde yapılan yatırımlar daha çok tüketim malları alanına yönelik olmuştur. 1963 yılında başlayan planlı dönemde de sürdürülen bu çalışmalar sanayileşmeyi belli bir seviyeye çıkarırken, katma değeri az, teknolojik seviyesi düşük, dışa bağımlı ve ithal ikameci bir ekonomik yapı oluşturulmuştur.

Sanayileşme hareketi "çevreden merkeze doğru" değil merkezden çevreye doğru gerçekleştirildiği için, köyden şehire göç hızlanmış, bunun sonucu olarak da birçok toplumsal olumsuzluklara kaynaklık eden gecekondulaşma olgusu bugünkü sağlıklı şehirleşmeyi gündeme getirmiştir.

1980'li yıllara gelinceye kadar yerli sanayii korumak ve onun gelişimini sağlamak için korumacılık tedbirleri uygulanmış ve değişen dünya şartlarına paralel olarak da ihracata yönelik belli ölçüde dış rekabet gücü olan ve istihdam artırıcı yatırımlara yönelinmiştir. 1983 yılından itibaren ise serbest piyasa ekonomisine dayalı ve dışa dönük bir sanayileşme stratejisi benimsenerek, gerekli yapısal ve yasal tedbirler uygulanmaya başlanmıştır. Bu meyanda, ithalat serbest bırakılmış, kamunun ekonomideki payının azaltılması için özellikle KiT ve BiT'lerin özelleştirilmesi çalışmaları hızlandırılmış ve 1994'ün sonuna doğru özelleştirme yasası meclisten çıkarılabilmektedir.

Küreselleşen dünya ekonomisinin dayattığı acımasız rekabet şartları Türk ekonomisini yeni yapılanma ve pazar arayışlarına mecbur etmektedir. Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen gümrük birliği, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı'nı uygulamaya geçirme gayretleri, Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Dünyası ile kurulmaya çalışılan işbirliği girişimleri bu arayışların yöneldiği alanlardır. Bu yeni şartlar sağlıklı ve olgun bir sanayi toplumu olabilmek

yolunda Türkiye'ye yeni çıkış yolları açarken, bâzı ciddî tehditleri de beraberinde getirmektedir.

Türkiye'nin kalkınma ve gelişme çabalarını değerlendirirken; Anadolu coğrafyasının bölge ve dünya için ifâde ettiği jeopolitik ve jeostratejik anlamı ve bu coğrafya üzerinde yaşayan Türk milletinin yakın ve uzak komşular için tarihî tecrübelerin ışığında neleri hatırlattığını ve hangi duyguları uyandırdığını dâima bir önşart olarak gözönünde tutmak gerekmektedir.

Gerek sanayi, gerekse bilgi toplumu döneminde başı çeken ülkelerin dünya haritasındaki yerlerine bakarsak hepsinin birer ada devleti olduklarını görürüz. Sanayi devrimi bir ada ülkesi olan İngiltere'de başlamış, yine büyük bir ada devleti olan ABD'de gelişmiş, yine bir ada devleti olan Japonya bu yarışta başa geçmiş, diğer bir ada devleti olan Tayvan dev Çin'in tehditlerine rağmen bu alanda önemli adımlar atabilmiştir.

Bu ada devletlerinin bu başarıları göstermelerinde iki önemli etken doğal itici güç oluşturmuştur. Birincisi, dünya ticaret yollarının deniz ve okyanuslara kayması, diğeri de, ada ülkelerinin dış istilâ ve saldırılara karşı sahip oldukları doğal savunma avantajıdır. Birinci etken sermaye birikimini hızlandırırken, ikinci etken servetin savunma harcamalarından çok, yatırıma yöneltilmesini kolaylaştırmıştır.

"İpek yolu"nın devrede olduğu çağlarda Türkiye ticaretin ve servetin itici gücünü, coğrafyasının bahşettiği imkânlarla birleştirerek, yıkıldığında enkazı altından 28 bağımsız devletin ortaya çıktığı bir dünya imparatorluğu kurmuştu. İşte bu tarihî ve coğrafi gerçekler Türkiye'nin kıt kaynaklarının yarısına yakınına savunmasına harcamasına sebep olmaktadır. Denilebilir ki, Anadolu coğrafyası, üzerinde yaşayan zayıf milletlere uzun süre yaşama şansı vermemektedir. Onun verdiği tek şans "güçlü ol, dünyayı yönet"ten ibarettir. **Nasıl Güçlü Olunur?**

"Dünyayı istiyorsan bilime sarıl. Ahireti istiyorsan yine bilime sarıl."

(Hadis-i Şerif)

"Bilgi ile göğe yol bulunur."

(Yusuf Has Hacıp)

□

İnsanlığın bugüne kadar yaşamış olduğu tecrübelerin ışığında alt başlıktaki soruya verilebilecek en doğru cevabın "bilgi ile" olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu sebepten olsa gerekir ki, yeryüzünde kendisine "halife" olarak tâyin ettiği insanın bu yüce görevi yerine getirebilmesi için sahip olması gereken en önemli gücün "bilgi gücü" olması hasebiyle Allah'ın insana ilk emri "Oku..." olmuştur.

İlâhî "Oku..." emri kâinatın kanunlarını kavrama işlemi olan bilimi oluşturmakta, bilim de insana tabiatı kontrol etme gücünü vermekte ve bu yolla insan tabiatından kültüre, buradan da medeniyete yükselebilmektedir. Tarım toplumu döneminde hedefe giden yolda, bilgi temel itici güç olmasına rağmen üzeri toprakla örtülü idi. Sanayi toplumu safhasında biraz daha yüzeye çıkan, fakat üzeri sanayi yağları ve tozlarıyla hâlâ örtülü olan bilgi, sanayi ötesi aşamasında bir güneş gibi ortaya çıktı ve yeni toplum tipine ve çağımıza adını verdi.

Kısacası, bilgi insanlığın her döneminde gücünü tâyin eden birincil etken olmuştur. Bugün dünyada sözü geçen ülkelerin siyasî etkinliklerinin temelinde yine bilgi, bilim ve bunların ürünü olan yüksek teknoloji vardır. Hadis'te de belirtildiği gibi, dünyayı isteyen, ona kendi damgasını vurarak yönetmek ve yönlendirmek isteyen mutlaka bilime sarılmak durumundadır.

Türkiye'de bilginin üretilmesi, işlenmesi, iletilmesi ve tüketilmesi konusuna geçmeden önce, bilgi-endüstri-kalkınma arasındaki yakın ve hayatî ilişkiyi genel olarak ele alalım. Bilgi - Endüstri - Kalkınma (BEK) ilişkisi

Daha önce de belirtildiği gibi, bilgi gerek tarım toplumunda, gerekse sanayi toplumunda ekonomik ve toplumsal hayatın her alanında varlığını dâima hissettiren bir güç olmuştur. Tarım toplumu döneminde bilginin kaynağı geçmişten aktarılan tecrübeler olurken, sanayi devrimiyle birlikte gözlem, deney ve araştırmalardan elde edilen

"bilimsel bilgi" önem kazanmaya başlamıştır.

17. yüzyıldan itibaren elde edilen her türlü bilimsel bilgi endüstriye uygulanmaya başlanmış ve bunun sonucunda bilgi ve teknoloji güç ve servete dönüşmüş, bu da kalkınmayı hızlandırarak toplumun refah seviyesini yükseltmiştir. Bilginin endüstri ve kalkınma ile olan hayatî ilişkisi devletleri özel "bilim politikaları" oluşturmaya ve geliştirmeye sevk etmiştir.

Bilginin endüstri ve kalkınmada ne denli etkin bir güç olduğunu gösteren en önemli olaylardan biri de, Hitler Almanyası'ndan savaş öncesi ve sonrasında ayrılan A. Einstein gibi kaliteli bilim adamlarının Amerika'ya kaçarak (veya kaçırılarak) sahip oldukları yüksek seviyedeki bilgilerini sözkonusu ülkenin endüstrisinin hizmetine vermeleri ve "dünün sığır çobanları"ndan 20. yüzyılın yeni süper gücünü oluşturmalarıdır.

Diğer taraftan İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yerle bir edilen Almanya'nın ve Japonya'nın kısa bir sürede tekrar ayağa kalkmalarında ve bugünün ekonomik devleri arasında ilk sıraları paylaşımlarında sözkonusu ülkelerin bilgi birikimlerinin payı çok büyüktür.

1950'li yıllarda başlayan ikinci sanayi devrimiyle varlığını ve gücünü bütün toplumlara kabul ettiren ve nihayet "sanayi ötesi toplumu"na adını veren bilgi; mikroelektronik, bilgisayar, yapay zekâ, robotlar ve iletişim teknolojilerini devreye sokarak dünyayı yeni bir çağa taşımaktadır. Bu çağda, ülkelerin kalkınmışlık seviyeleri, üretilen çelik veya enerji miktarına göre değil, kullanılan bilgisayar sayısına, üretilen, iletilen, işlenen ve miktarı "megabyte"larla ölçülen bilgi miktarlarıyla belirlenmektedir. Sözkonusu bilginin işlenmesi ve iletimi ışık hızında olduğu için, ona sahip olan, zamanı ve parayı kontrol ederek dünya çapında bir etkinliğe kavuşmaktadır. Bunun sonucunda ekonomiler ülkelerin sınırlarını aşarak önce bölgeselleşmekte, sonra da küreselleşmektedir.

Sâdece, bilgiyi hızlı geliştirebilen, sonucu ticarî üründönüştürülebilen, yeni ve ileri teknolojilere dayalı ürünleri düşük fiyat ve yüksek kalitede üreterek tüketicinin isteklerini en üst seviyede karşılayabilen ülkeler ekonomik kalkınmayı ve istihdamı sağlayabilecek, yüksek hayat seviyesine ulaşabilecek ve küçülerek bir metropole dönüşen dünyanın "zenginler mahallesinde" oturmaya hak kazanabilecektir.

Bu çetin yarışı kazanabilmek için ülkeler ileri bilgi altyapılarını kurmak ve geliştirmek gayesiyle endüstri ve üniversitelerle işbirliğini kuvvetlendirerek araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarını hızlandırmaktadırlar.

Bilginin endüstri ve kalkınmayla olan ilişkisi sâdece üretim aşamasıyla sınırlı değildir. Endüstriyel gelişmişliğin önemli bir boyutu da zamanında, yeterli ve en ekonomik doğru kararların alınması ve uygulanmasıdır. Bu da ancak yine bilgiyle olur. Karar verme noktasındaki yöneticilerin konuları ile ilgili bütün bilgilere anında, en hızlı yollarla ulaşabilecekleri bilginin üretildiği, işlendiği ve saklandığı bilgi merkezli olması gerekir. Bu bilgi merkezleri bilgi kaynaklarının ülke içinde ve dünya ölçeğinde izlenerek kaynakların ve zamanın en akılcı bir biçimde kullanılmasını sağlarken, aynı zamanda bilginin korunmasına, düzenlenmesine ve kesintisiz bir akışın sağlanmasına da imkân verir.

Diğer taraftan, nasıl ki, modern hayatın vazgeçilmez gereklerinin başında gelen enerji ihtiyacını sağlamak için üretim, dağıtım ve kullanımda verimliliği, hızlılığı ve ekonomikliği gözönünde tutan millî ve/veya milletler arası enterkon-nekte sistemler kurulmuş ise, tıpkı bunun gibi, bilginin üretildiği, işlendiği, depolandığı ve iletildiği millî ve/veya milletler arası bilgi iletim sistemleri kurulmaktadır. Bu konuda öncülüğü elinde tutan ABD, ülkenin bir ucundan diğer ucuna milyarlarca dolar harcayarak fiber optik kablolarla kendi millî bilgi otoyolunu tamamlamak üzeredir. Kurulan bilgi üretim ve dağıtım sistemlerinden kişisel bilgisayarı olan herkes faydalanabilmektedir. Uydular vasıtasıyla kıtalararası bilgi (data) iletişimi sağlanarak başta bankacılıkta olmak üzere araştırma, inceleme ve her türlü bilgilenme/bilgilendirme faaliyetleri artan bir oranda devam etmektedir. Bu sahada faaliyet gösteren bilgi iletişim kuruluşlarından biri olan Internet sisteminden bugün 100 milyonlarca kişi faydalanabilmektedir.

Gerek firma bazında, gerekse devlet yönetimi bazında, doğru, hızlı ve etkin kararların alınmasında, bilgi sistemlerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

İnsan bilmediğini, tanımadığını sevmez. Sevmediğine de kolayca düşman olur. Düşmanın şerrinden emin olmak için de sürekli savunma ve saldırı psikolojisi içinde yaşar. Bu durum milletlerin birbiriyle savaşmalarını

kolaylaştırır, barış ortamının yeşermesine imkân vermez. Düşmanlığın kaldırılması, barış ve sevgi ortamının kurulması için insanların ve ülkelerin birbirini daha yakından, birinci elden, doğrudan tanınması önşarttır Tanınmak için de yine bilgilendirmeye ihtiyaç vardır. Topyekûn insanlığın açlıktan, bulaşıcı hastalıklardan, geri kalmışlığın oluşturduğu her türlü çaresizlikten kurtulması için sevgi ve barış ortamı içinde kalkınmanın yolunu açmak gerekmektedir. Bunun da yolu yine bilgilendirmeden geçmektedir. Türkiye'de Bilgi ve Teknoloji Üretimi

O.E.C.D.'nin hazırladığı Dünya Rekabet Gücü Raporu'na göre genel sıralamada 22 ülke arasında 21. olan Türkiye'nin en kötü olduğu ve uzun yıllardır bir türlü gelişemediği alanların başında bilim ve teknoloji üretimi gelmektedir. (22.sıra).

Bu alanın içerisinde değerlendirmeye alınan toplam araştırma-geliştirme dallarında Türkiye O.E.C.D. ülkeleri arasında sonuncudur. Nispeten iyi olduğu dallar ise, sanayideki araştırmacı sayısı (17.sıra), patent sayısı (19.sıra)dır. Türkiye'nin bu alanda en ileri olduğu dal; endüstri-araştırma-geliştirme harcamalarının %99.1 oranında özel sektöre yapılmasıdır.0'

Bilgi ve teknoloji üretiminin doğrudan doğruya birebir bağlı olduğu alan şüphesiz ki eğitim-öğretim faaliyetleri alanıdır. Türkiye'nin bu alandaki gücünü ortaya koyan en önemli kıstas, yılda kişi başına eğitime harcadığı para miktarı olacaktır. O.E.C.D. ülkeleri arasında birinci sırayı alan İsveç'in kişi başına devlet harcaması 2000 ABD doları iken, sonuncu sırayı alan Türkiye'nin devlet harcaması sâdece 25 ABD dolarıdır. Bu iki rakam arasındaki korkunç fark bizlere çok şey anlatmaktadır. Diğer taraftan 20-24 yaş arasındaki yüksek öğrenim çağındaki gençlerin Kanada'da %66, Türkiye'de %13 (sonuncu)'ü yüksek öğrenim görmektedir. Orta öğretimde ise Belçika'da öğretmen başına yalnızca 10 öğrenci düşerken (1.sıra), Türkiye'de öğretmen başına 28 öğrenci (sonuncu sıra) düşmektedir. Basın yayın yoluyla bilgilendirme açısından Norveç'te bir kişiye 614 gazete düşerken (1.sıra), Türkiye'de bir kişiye 72 günlük gazete (sondan ikinci) düşmektedir. Ayrıca, 15 yaşından yukarı yaştaki okur-yazar olmayanların toplam nüfusa oranı açısından Türkiye yine sonuncu sıradadır.

Bu karamsar tabloyu biraz olsun aydınlatan veriler, Türk insanının millî ve dinî kültür zenginliğinin belirleyici bir etken olduğu fert ve toplum kaliteliliği alanına aittir. Bunlar; az içki ve uyuşturucu madde kullanımı açısından Türkiye Japonya'dan sonra 2. sırada (ABD ve Kanada en kötüler), gençlerin mühendislik bilimine gösterdikleri ilgi

açısından İrlanda'dan sonra 2. sıra (İngiltere ve Hollanda sonuncu), gençlerin öğrenmeye ve çalışmaya duydukları istek açısından 5. sıra (Danimarka, İspanya, Yunanistan sonuncu) ve toplumun ciddî ve çok çalışmaya verdiği değer açısından 7. durumdadır. (Japonya birinci sıra, Avustralya ve İspanya sonuncu)

Türkiye'nin sağlıklı bir sanayi toplumu ve ardından da bir bilgi toplumu olabilmesi için eğitim ve öğretim faaliyetlerini çağın gerektirdiği seviyeye bir an önce çıkarması gerekmektedir. Özellikle devlet, hükümet ve bürokrasi yönetiminin çağın ve toplumun gerisinde kalan hantal, tutucu zihniyet ve yapılanmalardan kurtarılması öncelik arz eden bir sorun olarak çözüm beklemektedir. Türk milleti fert ve toplum olarak yeniliğe, bilime ve teknolojiye açık, hatta hasrettir. Gerek bu isteklerinin ve gerekse kimliğini belirleyen temel sıfatların devlet, hükümet ve bürokraside yankı bulmasını istemektedir. Kendisi ve devleti arasına "bir kara kedi" gibi girmiş bulunan "yabancı sıfatların" örgülediği mevcut gayri millî düzenin artık "demokratik yollardan devre dışı bırakılmasını" zarurî görmektedir.

"Her şey insanda başlar, insanda gelişir ve insanda sonuçlanır" genel ilkesinden hareketle bilgi ve teknolojinin, dolayısıyla kalkınma ve refahın doğrudan insanın işlenmesiyle ilişkisini yakından görebilmek için, bir toplumsal vakıa olan eğitim konusunu biraz irdelemeye çalışalım.Eğitimin Amacı. Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Boyutları

İnsan, içinde yaşadığı toplumun geçmişten bugüne kadar taşımış olduğu tarihî tecrübelerinden faydalanarak, "beşikten mezara" sürekli bir eğitim süreci içinde yaşar. Hayvanlar da kendilerine özgü bir toplumsal hayat sürdürmelerine rağmen, tabiattaki değerlerle yetindikleri, soyutlama kabiliyetinden yoksun oldukları ve bir tarih birikimi oluşturarak gelecek nesillere tecrübeleri aktaramadıkları için kültür ve medeniyete ulaşamazlar. Halbuki insan sahip olduğu maddî ve manevî potansiyelini harekete geçirerek tabiattan kültüre, buradan da medeniyete sıçrayabilmiştir. İşte insanın bu yüceliş faaliyetinin sistemleşmiş şekline en genel anlamda "eğitim" diyoruz. Öyleyse eğitim her şeyden önce, genelde beşerî, özelde millî tecrübeyi bir hammadde gibi genç nesillere kazandırır. Eğitim

toplumu yabancılaştırmadan çağdaşlaştırma durumundadır. Bu temelde yükselen eğitim "millî eğitim" sıfatını kazanabilir(2)

Bu açıdan bakıldığında, içinde biçimlendirilmeye çalışıldığımız eğitim sistemimizin sadece adının millî olduğunu, özünün ise "milletimizin ebedî bekâsını tehdit eden hastalıklı unsurlar"dan oluştuğunu mevcut hâlimize bakarak söylemek hiç de zor olmayacaktır. Sosyolojide bir genel kural vardır: "Fonksiyonlarını sağlam bir biçimde tâyin edemeyen, millî çağdaş ihtiyaçlara cevap veremeyen toplumsal yapılar, değerler ve kurumlar, hızla önce itibarlarını, sonra da varlıklarını kaybetmeye başlarlar." Ülkemizin bugünkü eğitim sisteminin itibarı, "Bana bir kelime öğretenin kölesi olurum" Hz. Ali'nin kutlu özdeyişiyle kıymeti göklere çıkarılan öğretmenlerimizin toplum içindeki itibarı kadardır.

Gerçek anlamda bir millî eğitimin hangi fonksiyonları yerine getirmesi gerektiğini, değerli mütefekkir ve eğitimci Seyit Ahmet Arvasî'den dinleyelim:"Nedir millî eğitimin fonksiyonları? Kısa başlıklar halinde dokunalım:

Millî birliği güçlendirmek, sosyal bütünleşme yoluyla sosyal sınıflar arasındaki farklar ve dolayısıyla çatışmaları azaltmak, "nispeten" kapalı gruplar durumunda bulunan sosyal dilimler, tabakalar arasındaki ilişkileri yumuşatmak, sosyal tabakalar arasında düşey-yatay akıcılığı temin etmek sureti ile sosyal hareketliliği hızlandırmak, fertlere, ailelere, sosyal dilimlere, tarım, sanayi ve hizmet sektöründe bulunanlara, cinsiyetlere, öğrenim imkânlarında ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak eğitimin sosyal fonksiyonları arasına girer.

Eğitimin kültürel fonksiyonları şöyle özetlenebilir: Millî kültürü işlemek, zenginleştirmek, millî kültür hammaddelerini genç nesillere kazandırmak, onlara, bunları geliştirerek âlemşümül (üniversal) eserlere ulaştırmak şuuru, aşkını ve irâdesini vermek, kültür emperyalizmine meydan vermeden milletlerarası "kültür mübâdelesi"ni sağlamak, kültür temaslarına açık büyük şehirlerde, kültür sürüşmelerine müsait hudut boylarında, "halktan kopmaya başlayan " aydın tabaka arasında meydana gelen "yabancılaşma problem"ni azaltmak veya yok etmek, kısaca yabancılaşmadan çağdaşlaşmayı temin etmektir

Eğitimin ekonomik fonksiyonları da şöyle özetlenebilir: Millî ekonominin istek ve ihtiyaçlarına göre teşkilâtlanmak, okul açmak, personel yetiştirmek, fertlerin ve grupların çeşitli alanlarda üretim güçlerini arttırmak, gizli kabiliyetleri keşfederek işlemek, insanların ekonomik büyümeye ve ekonomik yapıda meydana gelen değişmelere uyumunu sağlamak, bu konuda muhtaç olduğumuz bilgi, maharet, değer ve tavırlar kazanmış nesiller yetiştirmek... Kısaca eğitim, ekonomiye güçlü üreticiler, akıllı ve bilgili tüketiciler, zeki ve namuslu müteşebbisler, çağdaş ekonomik savaşlarda milletimizi ve devletimizi savunabilecek kadrolar vermek zorundadır.

Eğitimin politik fonksiyonları da vardır. Her milletin eğitimi, siyasî sistemine, ideolojisine, ulaşmak istediği hedeflere ve ülkülere uygundur. Eğitim, çok önemli bir stratejik değeri olan insanı işlemekte olduğunu unutmamalıdır. Bu açıdan bakılınca, millî eğitim, millî savunmamızın çok önemli bir parçasıdır."

Bir ülkenin rekabet gücünü belirleyen en önemli iki etken yönetim ve insan gücüdür. Bu iki unsur bir toplumu bilgi ve yüksek teknolojiye taşıyan "lokomotif güçlerdir. Ekonomide ve kültürde küreselleşmenin belirleyici etken olduğu çağımızda, eğitimin öne çıkan görevi, ülkedeki insan potansiyelini çağdaş yöntem ve araçlarla inceden inceye işleyerek üstün yetenekli, üretken, dinamik, ahlâklı, sorumlu yöneticiler, bilim adamları, araştırmacı, mühendis, teknisyen ve diğer işgücünü yetiştirmek olmalıdır.

Bu noktada eğitim ile üretim arasındaki ilişkileri daha iyi anlayabilmek için yine S.Ahmet Arvasî'yi dinleyelim:

"Nedir üretim? Sosyal ve kültürel değerlerle çevrili olarak, tabiatın (madenlerin, bitkilerin, hayvanların...) işlenerek geliştirilip insan fert ve gruplarına faydalı kılınması değil mi? O hâlde eğitim nedir? Bizzat fert ve grup olarak insanın millî ve çağdaş değerlerle işlenmesi, geliştirilmesi, kendisine, ailesine, milletine ve insanlığa faydalı kılınması değil mi?

Görülüyor ki, üretimin konusu, insandan gayri tabiattır; eğitimin konusu ise bizzat insandır. Bir ülkenin kalkınmasında tabiat ve insan ilişkisini bir arada ve önemle mütalaa etmekle beraber, insan unsuruna ağırlık tanımayan bir zihniyet asla doğru yolda olamaz. Bir millet veya hareket, insan unsurunu millî ve çağdaş ihtiyaçlara göre işleyip geliştirememişse, başarılı olmayı boşuna hayâl etmemelidir.

Çünkü gerçekten kalkınmak demek, millî ve çağdaş bir eğitimle milletini sosyal, kültürel, ekonomik ve politik hedefler için, en yüce ülküler için hazırlamak demektir. Bir milletin en büyük varlığı, millî ve insanî ihtiyaçlar için hazırlanmış, milliyetçi ve kendi sahasında birinci sınıf bir "uzman " durumuna gelmiş "aydınlar kadrosu"dur. Böyle bir kadronuz yoksa, zengin tabiatınıza rağmen fakir, perişan ve yarı sömürge hayatı yaşamaya mahkûm olursunuz.

Çağdaş ekonomik, sosyal, kültürel ve politik savaşların ve barışların yapıcısı ve yürütücüsü-sosyolog C. Zimmermann 'in deyişiyle, artık "entelijansiya" (bilgi sınıfı)dır."

Bu ana hedeflere göre programlanacak bir eğitim sisteminin okullaşma stratejisinde şu temel prensipler gözönünde tutulmalıdır:

1. Verilecek eğitim toplumsal veraset yoluyla bugüne taşınan maddî ve manevî her türlü millî hammaddeyi çağdaş yol, yöntem ve araçlarla işleyerek millete medeniyet yarışında ivme kazandırmalıdır.

2. Bilginin ve sermayenin kazanmış olduğu başdöndürücü dolaşma hızı sâdece ekonomide değil, aynı zamanda kültürde, siyasette ve diğer toplumsal alanlarda da küreselleşme sürecini başlatmıştır. Bunun anlamı emperyalizmin geminden kurtularak evrenselleşmesidir. Bu yıpratıcı ve yok edici önlenemez kasırgaya, ancak, evrensel boyuttaki gelişme ve değişimleri takip edebilen, hayatın her alanında âdeta "hergün yeniden doğan" beyinlerin yetiştirilerek toplumun hizmetine verilmesi ile direnilebilir. Bugünün eğitimi böyle bir ana hedefe kilitlenebilmelidir.

3. Verilecek eğitimde özgürlük ve disiplin dengesi, teori ve uygulama paralelliği sağlanarak, ilkokuldan itibaren öğrenciler bilgisayar destekli bir öğrenim sürecine sokulmalıdır.

4. Eğitimin temel taşı olan öğretmenin çağdaş ölçülerde yetiştirilmesi ve yaşatılması mutlaka sağlanmalıdır.

5. Bölgelerin fizikî, sosyal, kültürel şartları gözönüne alınarak okul öncesi eğitim için ana okulları, eğitim için bölge okulları açılarak bireylerin kabiliyetleri değerlendirilmelidir.

6. Bölgenin ve ülkenin şartlarına, çağın ihtiyaçlarına göre zamanı ve programı çok iyi belirlenmiş "temel eğitim" herkes için mecburî olmalıdır.

7. Temel, orta eğitim ile yüksek öğrenim sâdece Türkçe olmalı, yabancı dille eğitim ve öğretime derhâl son verilmelidir. Fakat dünyayı tanımak ve takip edebilmek için

en az bir yabancı dilin etkin bir şekilde öğretilmesi ihmal edilmemelidir. "İki lisan, iki insan" özdeyişinden hareketle bu konudaki sloganımız "Yabancı dil ile eğitim ve öğretime hayır, yabancı dil öğretmeye evet" olmalıdır.

8. Bilgi toplumuna giden yolda alınması gereken en önemli mesafelerden biri de, toplumun bütün bireylerinin bilginin yaşama kalitesini arttıran önemli bir unsur olduğu bilincine ulaşmasıdır. Bu bilince ulaşmanın yolu da basılı, sesli, görüntülü kitle iletişim araçlarıyla yaygın eğitim faaliyetleridir. Ne yazık ki, toplumumuz az okunan, çok seyredilen bir iletişim ortamında bulunuyor. Bunun ana sebebi, ekonomik yetersizlikler olduğu kadar, etkili basın yayın kuruluşlarının milletin değerlerine yaklaşımının soğuk, hatta düşmanca olmasıdır. Bu yanlış yaklaşımın insanımızın kitaptan ve okumadan uzaklaşmasında büyük etkisi vardır.

9. Okullarda uygulanan eğitim programlarının milletin kültür değerleri ve inanç sistemiyle örtüşmesi bilgiye giden yolu genişletir, aydın-halk kucaklaşmasına zemin hazırlar. Bu yaklaşımın sergilendiği imam hatip okullarının halkla bütünleşmesi dikkat çekicidir.

10. Ülkemizdeki üstün zekâlı çocuklar belirlenerek özel program, öğretmen, araç ve gereçlerle donatılmış, "üstün zekâlılar" okullarında devletin himayesinde yetiştirilmeli, gerekirse onlara yurtdışında eğitim imkânı sağlanmalıdır.

11. Özürlü çocuklarımız ve gençlerimiz için "özelokullar" açılarak onlar da topluma kazandırılmalı, onların da başarılı olmaları sağlanmalıdır.

14. Küreselleşen dünya gerçeğinin bir parçası olarak kardelenler gibi esaret perdesinin yırtılmasıyla dünya gündemindeki yerlerini almaya başlayan bağımsız veya özerk Türkcumhuriyetleri ile eğitimin her alanı ve seviyesinde işbirliği imkânları daha da arttırılmalı ve geliştirilmelidir.

Genel olarak denilebilir ki, millî ve beşerî gerçeklere, çağdaş stratejik hedeflere göre programlanmış, yapılanmış ve donatılmış bir eğitim sistemi kurmak bilgi toplumu olma yolunda ciddî bir adım atmak demektir. Bu adımın atılması, beraberinde, toplumsal hayatın her kademesinde ve her kurumunda "emânetin ehline verilmesini" kolaylaştırırken "mülkûn temeli olan adaletin" de sağlamlaştırılmasını getirecektir.

Şüphesiz ki, bilgi sâdece üniversitelerde üretilen, kullanılan, depolanıp iletilen ve satılan bir değer değildir. Modern hayatın her alanında bir etkinliğe sahip olan bilgi, ağırlıklı olarak, kütüphanelerde, özel ve resmî arşivlerde, bankalarda, bütün ticarî kurum ve kuruluşlarda, bilgi bankalarında, sivil ve askerî savunma merkezlerinde ve nihayet her canlının ve özellikle insanın beyininde bulunmaktadır. Bilgi toplumu hâline gelmek demek; buralarda bulunan bilginin hayatımızın her alanında hava gibi, su gibi vazgeçilmez bir ihtiyaç hâline gelmesi ve dolayısıyla, titizlikle üretilen, depolanan, satılan ve kullanılan bir ekonomik değer ve güce dönüşmesidir. Bu gücü elinde tutanların sözlerinin daha çok geçmesi, maddî refahlarının yüksek olması ve dünyaya kendilerince nizâm vermeye çalışmaları bu açık tespitin ispatıdır.

Türkiye bir yandan sağlıklı bir sanayi toplumu olma çabalarını sürdürürken, aynı zamanda bilgi toplumuna gidecek yolda temel bilgi altyapısını da çağın gereklerine uygun olarak geliştirmelidir.

Eğer millet olarak kalkınmaya ve dolayısıyla, "çağlar üzerinden sıçramaya" karar verebilirsek, uzun olmayan bir zaman içinde bilgi toplumu olmamız mümkündür. Karar vermek demek, seçilen hedef için maddî ve manevî bedelleri ödemeyi kabul ederek; alın, beyin ve gönül teri dökmeyi ve gerektiğinde riske girmeyi göze almak demektir.

Bilinmesi gereken bir diğer önemli konu da, bilgi toplumu hâline dönüşen bir ülkede sanayi ve tarım sektörlerinin yok olmayıp varlıklarını baskın sektör hâline gelen bilgi sektörünün kontrolünde nitelik olarak daha da güçlenerek sürdürdüğü gerçeğidir. Bu önemli noktayı unutan bâzı siyasîlerimiz, ülkemize yüz binlerce bilgisayar yığmakla bilgi toplumu hâline geleceğimizi sanmakta, tarım ve sanayiye görmezden gelmektedir. Bu durum hayâllerle gerçekler barıştıramamanın sebep olduğu sağlıksız bir bakış açısının ürünüdür. Bu genel değerlendirmelerden sonra, ülkemizde bilgi altyapısının kurulması için yapılması gerekenlere kısaca değinelim.

Ülke yönetiminin her alanında ve toplumsal ilişkilerin bütün kademelerinde doğru ve sağlıklı kararlar alabilmek, gerçekçi tercihlerde bulunabilmek ve en önemlisi ülke olarak yirmi birinci yüzyılda ayakta kalabilmek için mutlaka bilgi gücüne sahip olmamız gerekmektedir.

Bilgi gücü tıpkı enerji gibi önce üretilmeli, daha sonra da tüketicinin kullanımına uygun hâle getirilmelidir. Bunun için, ilk aşamada, mevcut bilgilerin belirlenmesi ve biriktirilmesi gerçekleştirilmeli, sonra da, ihtiyaç duyulan bilgiler tespit edilerek kullanıcının kolay ve ucuz hizmetine sunulacak şekilde bilgi iletişim ağlarıyla tüketim yerlerine ulaştırılmalıdır.

Bu amaçla, kurum ve kuruluşlarda uygun veri tabanları oluşturularak yazılım ve donanım konusunda yetişmiş insan gücü ve bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak bilgi sistemleri tasarlanır. Oluşturulan bilgi sistemiyle bilgiler depolanır, çağrılır, dönüştürülür, işlenir ve istenilen yerlere iletilir. Bilgi sistemlerinin temelini ise, sözkonusu kurum ve ülkelerin çeşitli yol ve yöntemlerle elde edilen istatistiksel bilgileri oluşturur. Bu taban üzerine oturan bilgi sistemi "Yönetim Bilgi Sistemi" ve "İşletme Bilgi Sistemi"nden meydana gelir. Yönetim bilgi sistemiyle yöneticilere etkin kararlar alabilmeleri için gerekli bilgiler sağlanırken, iletişim bilgi sistemiyle mevcut bilgilerin doğrudan bilgisayarlarda işlenmesi sağlanır.

Bilgi sistemleri; genel ülke yönetimde, personel yönetiminde, maliyede, istatistikî bilgi toplamada, depolamada ve iletiminde, doküman hazırlamada, kütüphanecilikte, ekonomik analizlerde ve tahminlerde, diğer kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişinde, gelecek tahmin ve tasarımında, mevcut bilgilerden faydalanılarak yeni alternatif bilgi kaynaklarının üretilmesinde ve hayatın her alanında kullanılır.

Bilgi sistemlerinin mevcut standartlara uygun olarak birbirlerine bağlanmasıyla "Ulusal Bilgi Sistemi" kurulmuş olur. Gerekli teknik ve yasal şartlar yerine getirilerek diğer ülkelerin ulusal bilgi sistemlerine bağlanılarak da "Uluslararası Bilgi Sistemi" kurulmuş olur.

Ulusal ve uluslararası bilgi sistemi kurulması yönünde ülkemizde küçümsenemeyecek mesafelerin alındığı bir gerçektir. Fakat bilgi toplumu aşamasına gelmiş olan ülkelerle kıyaslandığında daha alınması gereken çok uzun bir mesafenin olduğu açıktır. Bu mesafenin kapatılması için yapılması gerekenler, 9. Ulaştırma Şurasında haberleşme komisyonu tarafından ele alınmıştır. Bu komisyonun Türkiye'nin iletişim vizyonu konusunda yapmış olduğu değerlendirmeler ve almış olduğu kararlar şöyledir:

"Bugün, toplumsal, siyasî ve iktisadî açıdan yeni bir çağın kapılarını aralamaktayız. " Bilgi (Enformasyon) Çağı" olarak adlandırılan bu tarihsel değişime adım atarken, değişimin daha çok üretim sistemlerinin ve iş sürecinin dayandığı teknoloji tabanında kendini gösterdiği, enformasyon teknolojisindeki olağanüstü gelişmelerin değişimde belirleyici rolü oynadığı açıkça gözlemlenmektedir.

21. yüzyıla; diğer bir deyişle, enformasyon çağına girerken ülkemiz haberleşme politikalarının ve enformasyon altyapısının planlanmasında aşağıda özetlemeye çalıştığımız hususların dikkate alınmasında büyük yararlar görülmektedir.

Kazım ÜTÜK

Kaynak: www.bilisim2023.org